

Sygn. akt II UK 399/09

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 czerwca 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Bogusław Cudowski

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska

w sprawie z wniosku Z. S.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
o rentę z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 8 czerwca 2010 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego [...] z dnia 5 sierpnia 2009 r.,

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 21 kwietnia 2008 r., Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, zmienił na skutek odwołania wnioskodawcy Z. S., decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 21 listopada 2006 r. i przyznał wnioskodawcy prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy w związku

z wypadkiem przy pracy od dnia złożenia wniosku na okres lat pięciu, oddalając odwołanie w pozostałym zakresie.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny: Z. S., (ur. w dniu [...] 1950 r.) z wykształceniem średnim (technik włókiennik), od 1969 r. do 2005 r. był zatrudniony jako mistrz zmianowy, sprzedawca, dzielnicowy, listonosz oraz portier. W 1996 r. miał wypadek samochodowy (uznany za wypadek przy pracy) i w okresie od dnia 12 sierpnia 1997 r. do dnia 18 lipca 2002 r., przedłużonym następnie do dnia 31 marca 2003 r., pobierał rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy. Wobec złożonego dnia 22 maja 2006 r. wniosku o dalsze przyznanie prawa do renty wypadkowej, lekarz orzecznik orzekł w dniu 25 października 2006 r. o zdolności wnioskodawcy do pracy, uznając że rozpoznane schorzenia tylko w niewielkim stopniu upośledzają sprawność organizmu. Od powyższego orzeczenia wnioskodawca wniósł sprzeciw, na skutek którego komisja lekarska ZUS orzeczeniem z dnia 13 listopada 2007 r. nie stwierdziła u niego niezdolności do pracy. W ocenie Komisji stopień stwierdzonych schorzeń nie podważał ustaleń lekarza orzecznika ZUS. W oparciu o powyższe decyzją z dnia 21 listopada 2006 r., organ rentowy odmówił wnioskodawcy przyznania renty z tytułu niezdolności do pracy.

Rozpoznając odwołanie wnioskodawcy, Sąd Okręgowy dopuścił dowód z opinii biegłych lekarzy ortopedy, neurologa, internisty oraz psychiatry i psychologa. W opinii z dnia 9 marca 2007 r., biegli sądowi z zakresu neurologii, chirurgii oraz chorób wewnętrznych po przeprowadzeniu badania wielospecjalistycznego wnioskodawcy i po zapoznaniu się z dostępną dokumentacją stwierdzili, że jest on zdolny do pracy i nie ma podstaw do zmiany ustaleń orzecznicych lekarza orzecznika oraz komisji lekarskiej. W ocenie biegłych rozpoznane schorzenia nie powodują u wnioskodawcy niezdolności do pracy, a następstwa doznanych urazów, jak i współistniejące schorzenia somatyczne upośledzają nieco sprawność organizmu, ale nie powodują obecnie całkowitej utraty zdolności do zarobkowania w ramach posiadanych kwalifikacji, jak i pracy wykonywanej uprzednio oraz obecnie. W opinii sporządzonej przez lekarza psychiatrę oraz biegłego psychologa, uznali oni że wnioskodawca jest częściowo niezdolny do pracy w związku z wypadkiem przy pracy. Mając na uwadze powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy

uznał, że odwołanie wnioskodawcy zasługuje na częściowe uwzględnienie. W zakresie dotyczącym ustalenia, czy wnioskodawca jest osobą niezdolną do pracy Sąd pierwszej instancji w pełni oparł się na opinii sporządzonej przez lekarza psychiatrę oraz biegłego psychologa, uznając że jest ona wyczerpująca i wszechstronna, a jej uzasadnienie przekonywujące, jednocześnie wskazując, że nie było podstaw do orzeczenia wobec wnioskodawcy częściowej niezdolności do pracy na okres przekraczający 5 lat.

Wyrokiem z dnia 5 sierpnia 2009 r., Sąd Apelacyjny zmienił, na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, wyrok Sądu pierwszej instancji i oddalił odwołanie wnioskodawcy od decyzji organu rentowego z dnia 21 listopada 2006 r. Zdaniem Sądu drugiej instancji, biorąc pod uwagę szereg schorzeń rozpoznanych u wnioskodawcy, jak i przez niego manifestowanych, oparcie wyroku tylko na jednej z wydanych opinii i to niepełnej w aspekcie posiadanych przez wnioskodawcę kwalifikacji, przy jednoczesnym uznaniu za wiarygodną i obiektywną drugiej, w której biegli zajęli odmienne stanowisko w kwestii stanu zdrowia wnioskodawcy i jego wpływu na wykonywanie pracy, nie jest wystarczające dla wydania prawidłowego rozstrzygnięcia. Z tych też przyczyn Sąd Apelacyjny uznał, że zebrany w sprawie materiał dowodowy wymaga uzupełnienia przez dopuszczenie dowodu z opinii biegłych sądowych psychiatry i psychologa w innym, niż dotychczas składzie osobowym. Sąd dopuścił dowód z opinii biegłych sądowych psychiatry i psychologa na okoliczność, czy stan zdrowia wnioskodawcy uzasadnia chociażby częściową niezdolność do pracy w związku z wypadkiem przy pracy, a jeżeli tak, to od kiedy i na jaki okres. Zespół biegłych w opinii z dnia 16 marca 2009 r., rozpoznając u wnioskodawcy organiczną chwiejność afektywną i zaburzenia osobowości wskazał, że w zakresie reprezentowanych przez nich specjalności wnioskodawca nie może zostać uznany za chociażby częściowo niezdolnego do pracy w związku z wypadkiem przy pracy. Uzasadniając swoje stanowisko biegli stwierdzili, że u wnioskodawcy rzeczywiście występuje nasilenie objawów psychopatologicznych, lecz jednocześnie specjaliści ci w sposób kategoryczny wskazali, że wnioskodawca nie może tylko z tego powodu zostać uznany za osobę niezdolną do pracy, albowiem prowadzone w tym zakresie leczenie ambulatoryjne przynosi pożądane efekty. Nadto wskazali, że rozpoznane schorzenia nie

upośledzają funkcjonowania wnioskodawcy w sferze społecznej, zawodowej czy rodzinnej. W ocenie Sądu Apelacyjnego powyższa opinia wydana w toku postępowania uzupełniającego usunęła istniejące w sprawie wątpliwości. Biegli wskazali w niej konkretne i merytoryczne argumenty na poparcie wywiedzionych wniosków, które wyprowadzili po przeprowadzeniu dokładnego badania przedmiotowego, jak i wnikliwej analizie zebranej dokumentacji medycznej. Ponadto, w sposób logiczny odnieśli się do poprzednio wydanych w sprawie opinii, jak też jednoznacznie i stanowczo wskazali na pozytywne efekty obecnie prowadzonego leczenia. Dodatkowo zaznaczyć należy, że opinia ta pokrywa się z orzeczeniami lekarzy orzeczników ZUS i Komisji Lekarskiej ZUS. Za odosobnione uznał Sąd stanowisko wyrażone przez zespół biegłych, które za decydujące uznał Sąd Okręgowy. W ocenie Sądu drugiej instancji obiektywny walor opinii wydanej w postępowaniu uzupełniającym wynika przed wszystkim z wszechstronnej analizy stanu zdrowia dokonanej przez biegłych sądowych, posiadających odpowiednie i wysokie kwalifikacje, umożliwiające dokonanie właściwej oceny stanu zdrowia wnioskodawcy. Sąd podkreślił także, że nawet ewentualne stwierdzenie braku możliwości wykonywania dotychczasowej pracy nie jest wystarczające do stwierdzenia częściowej niezdolności do pracy, jeśli wiek, poziom wykształcenia oraz predyspozycje psychofizyczne usprawiedliwiają rokowanie, że mimo upośledzenia organizmu możliwe jest podjęcie innej pracy. W ocenie Sądu Apelacyjnego przebieg dotychczasowego zatrudnienia wnioskodawcy daje podstawy do uznania, że mimo posiadanych schorzeń jest on zdolny do podjęcia pracy.

Powyższy wyrok zaskarżył skargą kasacyjną pełnomocnik wnioskodawcy i zarzucając naruszenie prawa materialnego poprzez błędną wykładnię art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 167, poz. 1322 ze zm.) w związku z art. 12 ust. 1 i 3 i art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.), polegające na przyjęciu, że wnioskodawca na skutek doznanego wypadku przy pracy nie utracił częściowo zdolności do pracy zgodnej z jego kwalifikacjami, oraz naruszenie przepisów

postępowania - art. 217 § 2, art. 281 w związku z art. 49 k.p.c., wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, wraz z orzeczeniem o kosztach postępowania.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Skarga kasacyjna została oparta na obydwu podstawach wymienionych w art. 398³ § 1 k.p.c., tak więc przede wszystkim należy odnieść się do zarzutów naruszenia przepisów postępowania i zbadać czy mogło mieć ono istotny wpływ na wynik sprawy. W ocenianej sprawie zarzuty skargi kasacyjnej, w tej części, dotyczyły właściwie ustalenia faktów, kwestionując niewyłącznie biegłego M. C. od „sporządzenia opinii psychiatryczno-psychologicznej (...) podczas gdy ten biegły leczył wcześniej skarżącego”, oraz „pominięcie wniosku skarżącego o powołanie biegłych spoza okręgu wrocławskiego, którzy nie lecząc poprzednio skarżącego mogliby wydać bezstronną opinie o jego stanie zdrowia”. Zarzuty te nie mogą być uznane za zasadne. W sprawie zostało ustalone, na podstawie przeprowadzonych dowodów, że wnioskodawca nie jest choćby częściowo niezdolny do pracy. Zgodnie z art. 381 k.p.c. możliwość dopuszczenia przez Sąd nowych faktów i dowodów, bądź też ich pominięcia wynika z okoliczności sprawy i podlega ocenie sądu orzekającego. W toku postępowania przeprowadzone zostały wszystkie dowody dla wyjaśnienia jedynej spornej okoliczności (stanu zdrowia wnioskodawcy i jego oceny), w tym także dowód z opinii uzupełniającej biegłych lekarzy, stąd zarówno niewyłączenie na podstawie art. 281 k.p.c., biegłego składającego opinię uzupełniającą, jak i niepowołanie przez Sąd biegłych spoza okręgu wrocławskiego, które również nie znajduje uzasadnienia (art. 217 § 2 stanowi, że Sąd pominie środki dowodowe, jeżeli okoliczności sporne zostały już dostatecznie wyjaśnione lub jeżeli strona powołuje dowody jedynie dla zwłoki), nie miało wpływu na jego przebieg. Odnosząc się do zarzutu niewyłączenia od sporządzenia opinii biegłego, należy zwrócić uwagę, że wyłączenie biegłego może nastąpić z przyczyn, które uzasadniają wyłączenie sędziego, to zaś następuje bądź to z mocy ustawy zgodnie z art. 48 k.p.c. (tzw. *iudex inhabilis*), bądź też na wniosek strony z przyczyn wskazanych w art. 49 k.p.c. (tzw. *iudex suspectus*). Nie jest wątpliwe, że nie zachodziły w sprawie żadne okoliczności, które z mocy ustawy uzasadniałyby wyłączenie biegłego zawarte w art. 48 § 1 pkt 1 –5 k.p.c., brak też podstaw do

wyłaczenia biegłego na wniosek strony, bowiem fakt, że biegły ten wcześniej leczył wnioskodawcę nie stanowi okoliczności, które mogłyby wywołać wątpliwość co do jego bezstronności (art. 49 k.p.c.).

Oceniając materiał zebrany w sprawie, Sąd Apelacyjny szczegółowo uzasadnił, dlaczego uznał opinię biegłych za wiarygodny dowód braku niezdolności skarżącego do pracy. W ocenie Sądu Najwyższego, postępowanie Sądu drugiej instancji było właściwe i na jego podstawie Sąd ten wysnuł prawidłowe wnioski, opierając się na własnym przekonaniu i wszechstronnym rozważeniu zabranego materiału, bez przekraczania granic swobodnej oceny zakreślonej w art. 233 § 1 k.p.c. Należy zarazem podkreślić, co wielokrotnie znalazło już wyraz w judykaturze Sądu Najwyższego, że ze względu na w zasadzie pełną autonomię sądów orzekających w zakresie oceny dowodów, można ją podważyć wyjątkowo, tylko wówczas, gdy pozostaje w rażącej sprzeczności z wynikami postępowania dowodowego lub zasadami logiki albo życiowego doświadczenia. O takiej sprzeczności w rozpoznawanej sprawie nie może być mowy. W tym stanie rzeczy nie było uzasadnienia do zarządzenia powtórzenia lub uzupełnienia postępowania dowodowego. Nie można także podzielić zarzutu naruszenia prawa materialnego. Zgodnie z art. 17 ust 1 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, ustalenia niezdolności do pracy, dokonuje się na zasadach i w trybie określonych w ustawie o emeryturach i rentach z FUS, stosując odpowiednio art. 12 – 14 tej ustawy. Przepis art. 12 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, definiując niezdolność do pracy, stanowi, że niezdolną do pracy jest osoba, która całkowicie lub częściowo utraciła zdolność do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i nie rokuje odzyskania zdolności do pracy po przekwalifikowaniu. Przepisy ust. 2 i 3 wskazują, że całkowicie niezdolną do pracy jest osoba, która utraciła zdolność do wykonywania jakiejkolwiek pracy, a częściowo niezdolną do pracy jest osoba, która w znacznym stopniu utraciła zdolność do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji. Natomiast zgodnie z art. 13 przy ocenie stopnia i przewidywanego okresu niezdolności do pracy oraz rokowania co do odzyskania zdolności do pracy uwzględnia się stopień naruszenia sprawności organizmu oraz możliwości przywrócenia niezbędnej sprawności w drodze leczenia i rehabilitacji, oraz

możliwość wykonywania dotychczasowej pracy lub podjęcia innej pracy oraz celowość przekwalifikowania zawodowego, biorąc pod uwagę rodzaj i charakter dotychczas wykonywanej pracy, poziom wykształcenia, wiek i predyspozycje psychofizyczne. Dokonując analizy pojęcia „całkowita niezdolność do pracy” należy brać pod uwagę zarówno kryterium biologiczne (stan organizmu dotkniętego schorzeniami naruszającymi jego sprawność w stopniu powodującym całkowitą niezdolność do jakiegokolwiek pracy), jak i ekonomiczne (całkowita utrata zdolności do zarobkowania wykonywaniem jakiegokolwiek pracy). Obiektywna możliwość podjęcia dotychczasowego lub innego zatrudnienia, zgodnie z poziomem kwalifikacji, wykształcenia, wieku i predyspozycji psychofizycznych może być brana pod uwagę tylko wówczas, gdy pobierający rentę jest nadal niezdolny do pracy z medycznego punktu widzenia, gdyż te aspekty muszą występować łącznie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 1999 r., II UKN 675/98, OSNAPUS 2000/16, poz. 624). Ustawodawca dał temu wyraz w powiązaniu prawa do renty z rzeczywistą utratą zdolności do pracy lub znacznym jej ograniczeniem przy uwzględnieniu możliwości i sprawności niezbędnych do dalszego zaangażowania w procesie pracy. W orzecznictwie przyjmuje się również (por. wyroki z dnia 20 sierpnia 2003 r., II UK 11/03 oraz z dnia 5 lipca 2005 r., I UK 222/04, niepublikowane), że decydującą dla stwierdzenia niezdolności do pracy jest utrata możliwości wykonywania pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu przy braku rokowania odzyskania zdolności do pracy po przekwalifikowaniu. Gdy więc biologiczny stan kalectwa lub choroba, nie powodują naruszenia sprawności organizmu w stopniu mającym wpływ na zdolność do pracy dotychczas wykonywanej lub innej mieszczącej się w ramach posiadanych lub możliwych do uzyskania kwalifikacji, to brak prawa do tego świadczenia.

Okoliczności te zostały prawidłowo ocenione w toku postępowania, stąd biorąc powyższe pod uwagę, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji.